

Státní služba

Únor 2017

Služební zákon, několik fází jeho postupné implementace, projednávaná novela, nově se utvářející struktura státní služby, zprvu nezvyklá terminologie, výhledy a výzvy. U příležitosti dvouletého výročí jeho působení ve funkci vedli nejen o tom rozhovor s Josefem Postráneckým, náměstkem ministra vnitra pro státní službu, netradičně pracovníci jím řízeného úseku.

Dva roky v roli „superúředníka“

Počátkem února jste dovršil první dva roky svého mandátu. Mohl byste se pokusit nepatrně bilancovat?

Byly to nejen pro mne, ale nepochybně pro všechny, kteří zajišťují naplňování zákona o státní službě, velmi obtížné dva roky. Pro některé kolegyně a kolegy, zejména na personálních útvarech, to možná bylo nejnáročnější období za jejich působení ve státní správě. Jde totiž o právní normu, která nemá v aplikační rovině obdobu v minulosti, ale na druhé straně se přímo dotýká několika desítek tisíc státních úředníků a zásadním způsobem mění pravidla jejich působení ve státní správě. Co je však důležité, i při všech problémech spjatých s kvalitou tohoto zákona se podařilo všechny fáze jeho postupné implementace po obsahové i termínové stránce zvládnout a za to patří mé velké poděkování všem, kteří se na plnění všech úkolů podíleli.

„Velmi pozitivně mne překvapila vzájemná spolupráce a sdílení poznatků a informací spjatých se služebním zákonem napříč úřady.“

Které události tohoto období považujete za nejzásadnější?

Každá fáze postupné implementace byla klíčová a bez jejího potřebného naplnění by následné etapy znamenaly možná i neřešitelné problémy, takže bych nechtěl vyzvednout některé události a úkoly na úkor jiných.

Dva zásadní momenty však zdůrazním. Za prvé to bylo schválení první systemizace, která vytvořila klíčový organizační rámec pro výkon státní služby a dále pak překlopení státních zaměstnanců pod služební zákon v druhé polovině roku 2015 se všemi povinnostmi a právy, které přináší.

Můžete zmínit některé výraznější zkušenosti, jichž jste nabyl při výkonu funkce?

Pro mne jsou všechny především cenou devízou pro další práci už proto, že každodenní praxe přináší stále nové a nové situace nebo problémy, které je potřebné řešit v krátkém čase. Příjemnou zkušeností spjatou právě s aplikací služebního zákona je nepochybně vysoká míra adaptability našich úředníků schopných zvládat potřebné a rozsáhlé úkoly v potřebném čase i kvalitě, včetně potřebné míry flexibility při řešení konkrétních a někdy zdánlivě neřešitelných situací. Velmi pozitivně mne překvapila i vzájemná spolupráce a sdílení poznatků a informací spjatých se služebním zákonem napříč úřady.

Zákon o státní službě je i po dvou letech od nabytí účinnosti pro část veřejnosti i státních zaměstnanců stále ožehavým a diskutovaným tématem. Proč tomu tak je?

Jak už jsem zdůraznil, jde o právní normu, která u pravidel pro státní úředníky nemá aplikační obdobu v minulosti a která poměrně výrazně mění jejich dosavadní právní postavení ze soukromoprávního do veřejnoprávního vztahu. To logicky přita-

FOTO: RADOSLAV BERNAT 2x

RNDr. Josef Postránecký, MBA (*1961 Mladá Boleslav)

Vystudoval obor ekonomická a regionální geografie na Přírodovědecké fakultě UK v Praze (1980–1985), absolvoval také postgraduální kurs na EHSAL Brusel (1993, MBA). Pracoval pak jako vědecko-výzkumný pracovník se zaměřením na regionální aspekty prognózy sociálně ekonomického rozvoje státu (1987–1992, Ústav prognózování ČSR, později Ústav pro hospodářskou politiku). Byl odborným asistentem na Katedře veřejné správy a regionálního rozvoje Národohospodářské fakulty VŠE (1992–1998, dosud externí úvazek). Poté se stal poradcem místopředsedy vlády pro hospodářskou politiku (1998), záhy pak vrchním ředitelem sekce pro regionální politiku MMR (1998–2001, od dubna 2000 ředitelem odboru koncepce regionálního rozvoje). Poté byl náměstkem ministra vnitra pro reformu veřejné správy (2004–2006), později poradcem ministra. Následně působil ve funkci ředitele odboru rozvoje a strategie regionální politiky MMR (2007–2014), řídil kancelář náměstka ministra vnitra pro ekonomiku, strategie a evropské fondy (2014–2015). Od 2. února 2015 je náměstkem ministra vnitra pro státní službu.

huje zájem širší veřejnosti, která stále nahlíží na úředníky více jako na ty, kteří za nemalý plat komplikují občanům nebo podnikatelům život. Nový zákon kritici úřednictva považují především za nástroj pro další zvyšování jeho práv a výhod, byť jich v zákoně ve srovnání s povinnostmi a nevýhodami najdeme výrazně méně. Úředníci spadající pod tento zákon zase kritizují jednak větší penzum povinností a omezení ve srovnání se zákoníkem práce a jednak nemalou byrokratickou zátěž spjatou s uplatňováním institutů státní služby, jako jsou například výběrová řízení nebo odměňování. V tomto případě je kritika nepochybně oprávněná.

Považujete některé téma zákona o státní službě za kontroverzní nebo ožehavé?

Nejvíce bych zdůraznil nesmyslné zařazení nového státního zaměstnance do prvního platového stupně v dané platové třídě do doby složení úřednické zkoušky bez ohledu na dosavadní – třeba i dvacetiletou – praxi v daném oboru služby. Toto ustanovení zákona nepochybně odradilo řadu zkušených odborníků od vstupu do státní služby. Snad se zmíněné ustanovení podaří v právě projednávané novele odstranit.

Co lze až dosud považovat za největší úspěch při implementaci zákona o státní službě?

Již jsem to zmínil. I při všech problémech spjatých s kvalitou zákona o státní službě se podařilo všechny fáze jeho postupné implementace po obsahové i termínové stránce zvládnout. K tomu bych přidal i dosaženou stabilizaci organizační podoby jednotlivých služebních úřadů, kdy nástroj v podobě systemizace neumožňuje časté a mnohdy nepromyšlené organizační a z nich vyplývající personální změny, které v minulosti dokázaly paralyzovat chod úřadů a plnění úkolů.

V loňském roce byla vládou schválena nová úprava odměňování státních zaměstnanců. Můžete změny popsát?

Jsem toho názoru, že bez služebního zákona by se platy zaměstnanců spa-

dajících nyní pod služební zákon nevyvíjely natolik pozitivně, jak tomu je po přijetí tohoto zákona. Trojí zvýšení platových tarifů během dvou let nemá v tak krátkém období žádnou obdobu v minulosti. Už vůbec by pak nebyly možné takové změny v systému odměňování, jako je třeba možnost zvýšeného platového tarifu ve vybraných oborech služby, rychlejší platový postup v případě dvojího po sobě následujícího vynikajícího služebního hodnocení, kdy se připočte pět let praxe a lze tak rychleji dosáhnout vyšších platových stupňů.

„Klíčová změna se týká výběrových řízení a přijímání státních zaměstnanců. Cílem je úpravu zjednodušit a zvýšit tak efektivitu organizace výběrových řízení.“

Ve veřejné správě se pohybujete již delší dobu. Podílel jste se na přípravě a realizaci reformy veřejné správy po roce 1998. Jak se změnilo postavení státních zaměstnanců od té doby?

Reforma veřejné správy po roce 1998 řešila především územní rovinu organizace a výkonu celé veřejné správy a na reformu centrální státní správy včetně postavení státních zaměstnanců už se nedostalo. Je známo, že dokonce nevstoupil v účinnost ani první zákon o státní službě přijatý v roce 2002, na rozdíl od zákona o úřednících územních samosprávných celků přijatého v témže roce. Postavení státních úředníků, včetně systému odměňování, tak bylo dáno právními předpisy z devadesátých let vlastně až do přijetí a aplikace stávajícího služebního zákona. Negativně to znamenalo kvalitu práce v řadě úřadů, například v důsledku vysoké fluktuace způsobené neatraktivitou státní správy nebo častými personálními změnami.

Aktuálně je v Poslanecké sněmovně projednávána novela zákona o státní službě. Co významného přináší?

Klíčová změna se týká výběrových řízení a přijímání státních zaměst-

nanců. Cílem je úpravu zjednodušit a zvýšit tak efektivitu organizace výběrových řízení. Navrhuje se například odstranit některé prvky, které uchazeče mohou odradit od podání žádosti o přijetí do služebního poměru. Jedním z nich je povinnost opatřit si potvrzení o zdravotní způsobilosti. Novela rovněž upravuje nárok osoby, která splňuje předpoklady pro přijetí do služebního poměru a vykonala úřednickou zkoušku, na úhradu nákladů na vykonání úřednické zkoušky pro obor státní služby, k jehož výkonu byla tato osoba na služební místo zařazena nebo jmenována. Zmíněné opatření chce motivovat osoby mimo státní službu k vykonání úřednické zkoušky v situaci, kdy ještě nebyly přijaty do služebního poměru, a tím jejich vstup do služebního poměru usnadnit.

Další významná změna se týká odměňování státních zaměstnanců.

Nepochybně. Jejím cílem je podpořit motivaci uchazečů ke vstupu do státní služby. Navrhuje se odstranit pravidlo, na základě kterého je nově přijatý státní zaměstnanec, který doposud nevykonal úřednickou zkoušku, zařazen do nejnižšího platového stupně. Nově by se tedy zohledňovala dosavadní praxe právě přijatého státního zaměstnance. V návrhu se rovněž stanoví postup pro obsazení služebního místa, pokud je obsazováno státním zaměstnancem zařazeným na jiném služebním místě v témže služebním úřadě nejméně ve stejné platové třídě a ve stejném oboru státní služby. Navrhuje se, aby bylo možné takového státního zaměstnance s jeho souhlasem zařadit na volné služební místo bez konání výběrového řízení, pokud splňuje předpoklady a požadavky stanovené pro obsazované služební místo a pokud se tak dohodne písemně služební orgán a nový bezprostředně nadřízený představený.

Co bylo v rámci přípravy této novely nejobtížnější prosadit?

Novela se aktuálně nachází před třetím, tedy závěrečným čtením v Poslanecké sněmovně, ve kterém budou poslanci hlasovat o všech předlože-

ných návrzích. Musím vysoce ocenit přístup a pochopení poslanců napříč všemi politickými subjekty k navrhovaným a vysoce potřebným změnám; dvojnásobně to pak platí pro garanční Ústavně právní výbor. Ke všem předloženým návrhům proběhla velmi objektivní debata. S výjimkou možného použití náborového příspěvku by všechny změny zákona podpořené z naší strany měly být schváleny.

„Potřebujeme do státní služby přilákat jak „hotové“ odborníky, tak absolventy vysokých i středních škol.“

Mínění veřejnosti o úřednících není zatím nijak pozitivní. Jak to změnit?
Nemyslím si, že pozitivnější vnímání úředníků lze jakkoliv naplánovat. Změnit spíše negativní pohled veřejnosti můžeme jen úsilím o kvalitnější práci a lepší komunikaci s klienty. V plánovaných kampaních o potřebnosti úředníků a důležitosti státní správy směrem k nejširší veřejnosti bych žádný větší užitek neviděl.

Máte plány, jak státní službu učinit přitažlivější?

Potřebujeme do ní přilákat jak „hotové“ odborníky, tak absolventy vysokých i středních škol. S potěšením sleduji, že v rámci výběrových řízení na obsazení volných míst se zájem uchazečů pomalu začíná zvyšovat. Nepochybně tomu napomohl i již zmíněný systém odměňování schválený v minulém roce vládou. Se státními tajemníky jsme zahájili diskusi, jakými nástroji a formami čerstvé i budoucí absolventy do státní služby přilákat. Velmi dobře jsme si vědomi situace na trhu práce, kdy zejména v některých oborech služby, konkrétně v legislativě a právu či v informačních a komunikačních technologiích, je konkurence privátního i neziskového sektoru velmi vysoká. Osobně vidím jednu účinnou cestu v rozšiřování nefinančních benefitů.

Média vás s jistým zjednodušením označují za superúředníka. Cítíte se tak?

Rozhodně ne! Považuji se za standardního úředníka, který má jako všichni ostatní svoji konkrétní agendu. Snažím se ji vykonávat co nejlépe. Na druhé straně chápu časté používání pojmu „superúředník“, zejména novináři, jako určitou zkratku v textech věnovaných státní službě. Oficiální název mé pracovní pozice je totiž velmi dlouhý a pro veřejnost nezajímavý.

Odpovídá realita vašim očekáváním a představám o obsahu této funkce?

Z dikce stávajícího zákona i na základě zkušeností z doby, kdy jsem působil v jakémsi přípravném výboru pro zavedení prvního služebního zákona před patnácti lety, jsem si dokázal udělat obrázek náplně činnosti v dané pozici i toho, co mě čeká v širších souvislostech, tedy například zájem médií. Ani dva roky práce na tomto postu mé původní představy nijak výrazně nezměnily. Těší mě a dodává mi energii, že mám možnost spolupracovat a komunikovat s obrovským množstvím úředníků, s předními představiteli veřejného života a dalšími významnými osobnostmi, což je i při mém věku zkušenost a devíza k nezaplacení. Ojedinelá je rovněž příležitost k poznání celého průřezu státní správy a pochopení její funkce z různých úhlů pohledu. Když se podívám zpětně na celou svoji třicetiletou pracovní kariéru, kdy jsem se vesměs zabýval úkoly a problémy systémového a průřezového charakteru, tak taková práce mé představy naplnila. Na všechny své pozice vzpomínám velmi rád a zkušenosti z minulých pozic mi dost pomáhají i při řešení současných sice obsahově odlišných, ale typově podobných úkolů a problémů. Pochopitelně na počátku své kariéry jsem si vůbec nedovedl představit, co konkrétně budu dělat v její závěrečné fázi, natož, že bych měl „zastřešovat“ státní úředníky.

Existuje další možná kompetence, kterou by náměstek pro státní službu potřeboval?

Snad jedině by se dalo uvažovat o možnosti schvalovat některé menší změny v systemizaci služebních úra-

dů, aby touto agendou nebyla zatěžována vláda.

Přihodila se v rámci vaší současné práce nějaká zajímavá nebo kuriózní příhoda?

Tím, že občané logicky nemohou vědět, jací úředníci spadají pod zákon o státní službě, dostávám poměrně často stížnosti na rozhodování nebo chování i úředníků územních samosprávných celků, nebo dokonce úředníků soukromých firem s požadavky, abych danou záležitost prošetřil a úředníky případně i kázeňsky potrestal. Například jsem obdržel advokáty klientů pečlivě zpracovaný rozbor možného pochybení úředníků jednoho městského úřadu s požadavkem na zahájení kárného řízení vůči nim. Odpovědí, že nespádají do mé působnosti, jsem je určitě zklamal, ale vždy se alespoň snažím poradit, na koho se v dané věci mohou obrátit.

„Považuji se za standardního úředníka, který má jako všichni ostatní svoji konkrétní agendu. Snažím se ji vykonávat co nejlépe.“

Jaké jsou vaše cíle pro následující období?

V letošním roce bez problémů dokončit poslední fázi naplňování zákona o státní službě a v případě přijetí jeho novely připravit rychle vše potřebné pro její aplikaci do praxe. V dalším období své časově vymezené mise bych vedle plnění povinností vyplývajících ze zákona velmi rád připravil koncepci budoucího rozvoje státní služby. Svoji kariéru v polovině osmdesátých let jsem začal v týmu, který připravil dlouhodobou prognózu rozvoje naší země do roku 2010. Myslím, že nám strategický dokument podobného charakteru s pohledem do vzdálenější budoucnosti velmi schází. Práce tohoto typu by mne určitě lákala. ■

Newsletter připravili pracovníci sekce pro státní službu Ministerstva vnitra.